

СОЛОВЕЙ

Надія Василівна
0669222201@ukr.net

УДК 368.013

ТЕНДЕНЦІЇ ТА РИЗИКИ СУЧАСНОГО
СТРАХУВАННЯ

СУХОПЕР

Яна Іванівна

к.е.н., зав. кафедри,
Національний Авіаційний
університетTRENDS AND RISKS OF MODERN
INSURANCEстудент, Національний
Авіаційний університет*SOLOVEI Nadiia Vasylivna – PhD in Economics, Head of department, National Aviation University**SUKHOPER Yana Ivanivna – student, National Aviation University*

Статтю присвячено аналізу тенденцій розвитку страхового ринку та ризикам, які супроводжують його. Досліджено фактори впливу, наведено класифікацію ризиків страховиків по розробленню відповідних заходів управління. Розглянуто специфіку виникнення ризиків, які пов'язані з переведенням інформації в цифрову форму в страховій діяльності, а також різні варіанти рекомендацій щодо захисту від них. Метою даної статті є розгляд тенденції розвитку сучасного ринку страхування, систематизувати фактори ризику та розробити рекомендації з управління ризиками страхового ринку на сучасному етапі.

* * *

Целью статьи является рассмотрение тенденции развития современного рынка страхования, систематизировать факторы риска и разработать рекомендации по управлению рисками страхового рынка. Функционирование страхового рынка на современном этапе сопровождается новыми рисками, которые могут повлиять на эффективность деятельности страховщиков. Именно это повышает актуальность вопроса о систематизации рисков страхового бизнеса и рекомендации по управлению ими. Главными причинами, по которым возникают рискованные ситуации в работе страховых компаний, являются внешние факторы, а именно действия конкурентов, страхователей, деловых партнеров.

* * *

The article is devoted to the analysis of trends in the development of the insurance market and the risks that accompany it. The factors of influence are investigated, the classification of risks of insurers on development of appropriate management measures is given. The specific nature of the risks associated with the digitalization of information in the insurance industry and the various options for protection against them are considered.

Any activity of enterprises in the domestic market can be characterized by an increased degree of state or systematic risks, the influence of which in the modern world is compounded by the new risks for business of translating information into digital form. The functional purpose of an insurance business is to protect other entities from the possible risks, but the insurance business itself is also exposed to certain risk factors that may impede the performance of insurance activities. The functioning of the insurance market at the present stage is accompanied by new risks that may affect the effectiveness of insurers. It is this that raises the relevance and importance of this issue on the systematization of insurance business risks and the recommendations for managing them.

The purpose of this article is to review the trend of development of the modern insurance market, to systematize risk factors and to develop recommendations for risk management of the insurance market at the present stage.

The main reasons for which risk situations arise in the operation of insurance companies are external factors, namely the actions of competitors, insurers, business partners. Exacerbation of competition increases the dependence of performance indicators of the insurer on the level of competitiveness of the institution or its services.

Ключові слова: страхування, страховики, страховий бізнес, страхові ризики, страховий ринок, страхові виплати, страхові премії

Ключевые слова: страхование, страховщики, страховой бизнес, страховые риски, страховой рынок, страховые выплаты, страховые премии

Keywords: insurance, insurers, insurance business, insurance risks, insurance market, insurance payments, insurance premiums

ВСТУП

Будь-яку діяльність підприємств на вітчизняному ринку можна охарактеризувати підвищеним ступенем державних або систематичних ризиків, вплив яких у сучасному світі підсилюється новими для бізнесу ризиками переведення інформації у цифрову форму. Функціональним призначенням страхового бізнесу є захищати від можливих ризиків інші суб'єкти господарювання, але сам страховий бізнес також підпадає під вплив певних ризикових факторів, які можуть завадити здійсненню страхової діяльності. Функціонування страхового ринку на сучасному етапі супроводжується новими ризиками, які можуть вплинути

на ефективність діяльності страховиків. Саме це підвищує актуальність та значимість цього питання стосовно систематизації ризиків страхового бізнесу та надання рекомендацій з управління ними.

МЕТОЮ даної статті є розглянути тенденції розвитку сучасного ринку страхування, систематизувати ризик-фактори і розробити рекомендації з управління ризиками страхового ринку на сучасному етапі.

Аналіз останніх досліджень та публікацій

Питання стосовно того, як забезпечити ефективність та стабільність функціонування страхових компаній часто порушувалося в роботах як вітчизняних (А.А. Суп-

рун, Н.В. Ткаченко, І.М. Кривцун та ін.), так і зарубіжних фахівців, а також у розпорядженні державного регулятора ринку. Але в результаті цих досліджень, загалом, запропоновано окремі поради для підвищення ступеня надійності страховиків, ефективнішого управління їх активами та запобігання ризиків, які стосуються окремих страхових операцій.

РЕЗУЛЬТАТИ

Ринок страхових послуг посідає друге місце за рівнем капіталізації поміж інших сегментів фінансового ринку. Загальна кількість страхових компаній на 1 липня 2019 р. склала 249, з яких «лайфові» компанії представляють 26 компаній, а ризикові страховики – 223. Напрямок розвитку вітчизняного ринку страхових послуг у першому півріччі 2019 р. є неоднозначним, бо загальна кількість договорів страхування зменшилась на 2,4 % через зменшення угод страхування від нещасних випадків на транспорті на 5,6 %, але саме тоді збільшилась кількість осіб, що застрахували своє життя (на 76,7 %). Водночас спостерігається зниження рівня виплат з 35 % до 32,4 %.

З огляду на таку динаміку ринку діяльності вітчизняних страхових компаній сьогодні, як і в минулому, притаманна низка проблем, що підвищує рівень систематичного ризику та знижує інвестиційну привабливість страхової галузі для потенційних зарубіжних інвесторів. Це значна частка схемного страхування, суттєві кептивні зв'язки, низький рівень виплат [5].

Операції за схемами та кептивний статус вітчизняних страхових компаній на пряму впливає на показник норми збитковості. Раніше даний показник був суттєво нижчий, ніж аналогічний для зарубіжного ринку. Але зараз присутня позитивна тенденція до його збіль-

шення, приводом якої була також необхідність виходу страхових компаній на міжнародні фондові ринки та пошук зарубіжних інвесторів.

У табл. 1 можна побачити певні фінансові показники, що відображають результат роботи передових страхових компаній вітчизняного ринку. Одним з головних показників розвитку страхового ринку є приріст чистих страхових премій, а позитивну тенденцію ми бачимо майже у всіх страховиків, за виключенням двох компаній, а саме – «Уніка» та «Кредо». Рівень виплат страховиків коливається від 18,86 % у «АСКА» до 62,81 % у компанії «Уніка». Що стосується частки власних коштів у ресурсній базі страховика, то найменшим показником є 14,49 % в СК «Уніка», а найбільшим – 38,44 % у компанії «Універсальна». Загалом для національного ринку найактуальнішим завданням як для банків, так і для страхових, є підвищення капіталізації.

Кептивний статус вітчизняних страховиків підвищує чутливість страхового ринку до проблем, що виникають у сфері діяльності їх материнських структур, тобто у банківському секторі. Така залежність гостро виявляється у період фінансової кризи, зокрема, у 2008 р. проблеми з ліквідністю у роботі вітчизняних банків миттєво спричинили ризики втрати платоспроможності та зниження стресостійкості дочірніх страховиків. Як тоді, так і сьогодні для суб'єктів страхового бізнесу пріоритет ліквідності домінує над прибутковістю під час розміщення страхових резервів [1].

Якщо узагальнити вплив ризикових факторів на сучасну модель діяльності страхових компаній, то причини їх появи можна систематизувати так (табл. 1).

Таблиця 1

Показники діяльності ТОП-20 страхових компаній за величиною активів станом на 30 червня 2019 р.

[складено та розраховано автором за даними джерела [6]]

Назва страхової компанії	Активи, тис. грн.	Власний капітал, тис. грн.	Чисті страхові премії, тис. грн.	Приріст премії порівняно з 30.06.2018 р., %	Рівень виплат, %	Частка власних коштів у ресурсній базі, %
Уніка	2 388 129	483 204	934 027	-2,61	62,81	14,49
РЗУ Україна	2 176 805	444 885	507 623	24,24	42,66	18,84
АХА страхування	2 128 382	566 580	1 057 984	22,66	42,09	29,14
Арсенал страхування	1 964 158	345 282	564 300	14,85	25,57	24,95
ІНГО Україна	1 934 021	635 751	575 316	35,45	41,60	36,96
ТАС	1 909 577	558 077	751 849	35,77	39,80	32,60
УСГ	1 762 320	544 353	733 475	107,94	34,66	34,56
Універсальна	1 310 721	276 446	363 575	17,4	25,94	38,44
Княжа	1 047 548	199 292	265 530	54,2	39,43	26,15
АСКА	851 523	179 368	170 664	44,38	18,86	26,98
Оранта	812 520	202 640	409 777	19,06	34,18	31,33
Омега	540 588	460 191	46 561	6,17	50,26	17,32
Кредо	510 390	421 249	229 945	-7,23	19,02	22,05

Головними причинами, через які виникають ризикові ситуації у роботі страхових компаній, є зовнішні чинники, а саме дії конкурентів, страхувальників, ділових партнерів. Загострення конкуренції збільшує залежність показників ефективності роботи страховика від рівня конкурентоспроможності установи чи її послуг.

На сучасному етапі розвитку страхового ринку

зміцнення конкурентної позиції страховика є неможливим без впровадження новітніх досягнень ІТ-індустрії. Після проведення дослідження на основі опитування 450 страхових компаній із 48 різних країн світу основними заходами, що стимулюють інноваційну активність, є:

- краще задоволення потреб клієнтів (22 %);
- отримання конкурентних переваг (21 %);

- підвищення ефективності роботи (16 %);
- покращення селекції ризиків (11 %);
- експансія на нові ринки (10 %);
- розроблення нових продуктів (8 %);
- зростання на наявних ринках (6 %).

Впровадження послуг цифрового страхування спричиняє для страховиків виникнення ризиків кібернетичних загроз, вплив яких на ефективність ІТ-інновацій є вагомим, тому диверсифікація портфеля страховика за рахунок послуг цифрового страхування вимагає застосування зваженого підходу до оцінювання шансів та ризиків, переваг та недоліків різних варіантів дигіталізації страхування. Задля цього у праці [2] рекомендовано застосовувати послуги ІТ-аутсорсингу, які забезпечують оптимальний договірний

розподіл ризиків між страховиком та ІТ-компанією.

Варто відмітити, що кібер-злочини та ризики, які з ними пов'язані, мають двоякий вплив на страхову діяльність: з одного боку, вони призводять до зростання ризиків функціонування страховиків, що активно застосовують послуги цифрового страхування, а з іншого боку, відкривають для страховиків новий сегмент ринку страхування кібер-ризиків. За результатами проведеного дослідження можна сказати, що кіберстрахування стає одним з найперспективніших напрямків розвитку страхового ринку, адже частка застрахованих кібер-ризиків сьогодні не більше ніж 5 %.

У табл. 3 представлено рекомендації, які допомагають вирішити проблемні ситуації та знижують ризики дигіталізації страхування.

Таблиця 2

Причини, ризики та заходи управління ними в діяльності страхових компаній

Причина появи	Ризик	Рекомендації
Недостатня кількість страхових резервів страховика для виконання ним зобов'язань за договором перед страхувальниками	Ризик банкрутства та неплатоспроможності	Поліпшення методики розрахунку страхових резервів, збільшення їх ліквідності; перестраховання або співстрахування.
Неоптимальна структура та низька ліквідність інвестиційних активів, в які розміщуються кошти страхових резервів.	Ризик втрати ліквідності.	Оптимізація розміщення страхових резервів; оцінювання надійності фінансової установи, послуги якої використовуються під час розміщення страхових резервів.
Помилки в актуарних розрахунках, помилки в оцінюванні рівня власного утримання страховика, помилки працівників.	Ризик неплатоспроможності та втрати надійності.	Вдосконалення методики актуарних розрахунків; підвищення кваліфікації працівників.
Дії ділових партнерів, перестраховиків.	Ризик невиконання перестраховиками страхових зобов'язань, ризик неплатоспроможності.	Уникнення помилок під час укладання договорів; співстрахування; вдосконалення оцінювання рівня власного утримання страховика.
Дії страхувальників.	Ризик підвищення страхових виплат та збитковості роботи компанії.	Уникнення помилок під час укладання договорів; створення страхових об'єднань
Дії конкурентів.	Ризик втрати конкурентоспроможності.	Диверсифікація страхового портфеля; впровадження інновацій; дигіталізація страхової діяльності.
Законодавчі зміни.	Ризик непередбачуваних законодавчих змін, податковий ризик.	Моніторинг ризиків, збирання та опрацювання інформації, консультаційні послуги.
Негативні тенденції у зміні макроекономічних показників.	Відсотковий, інфляційний, інвестиційний, галузевий ризики тощо.	Моніторинг ризиків, збирання та опрацювання інформації.
Технологічна революція, зволікання зі впровадженням інновацій.	Ризик втрати клієнтів та конкурентоспроможності послуг, компанії.	Дигіталізація страхових послуг та захист від кіберризиків.

Таблиця 3

Рекомендації стосовно управління ризиками переведення інформації у цифрову форму в діяльності страхової компанії

Наявна проблема	Рекомендація
Збільшення вартості ІТ-послуг	Використовувати хмарні технології, застосовувати ІТ-аутсорсинг.
Втрата клієнтів або конкурентних переваг	Аналізувати причини зменшення клієнтів, вивчати сегменти ринку з незадоволеним попитом та передбачати потреби клієнтів.
Загострення конкуренції з боку як традиційних страховиків, так і нових фінтех-компаній	Об'єднання online- та offline-каналів надання страхових послуг, комплексне надання страхових та банківських послуг.

На думку авторів дослідження [10], страховики сьогодні є готовими до використання хмарних технологій та блокчейн-технологій. 70 % з них вже використовують хмари у своєму бізнесі та вважають їх

невід'ємною частиною свого технологічного середовища й бізнес-платформи. У майбутньому фактор економії витрат на хмарних обчисленнях буде залишатись вагомим, однак страховики, скоріше за все,

будуть керуватись іншими перевагами, наданими хмарами, а саме швидкістю, гнучкістю та масштабістю надання страхових послуг [10].

ВИСНОВКИ

Головною причиною підвищеного рівня ризику функціонування страхових компаній є загострення конкуренції з боку інноваційно налаштованих страховиків та фінтех-компаній, масштабна дигіталізація фінансового ринку. За таких умов підвищення конкурентоспроможності страхових послуг/компанії та мінімізація ризиків, що супроводжують цифрове страхування, можуть бути досягнуті лише завдяки застосуванню комплексного підходу до вибору форми дигіталізації, який базується на ретельному попередньому аналізі переваг та недоліків, перспектив та ризиків цифрового страхування. Комплексне вирішення проблеми сприятиме зниженню операційних ризиків компанії та підвищенню надійності страхового захисту для страхувальників.

Список використаних джерел

1. Супрун А.А. *Управління активами страхових компаній: автореф. дис... канд. екон. наук: 08.04.01.* Київ, 2005. 20 с.
2. Ткаченко Н.В. *Переваги та ризики використання аутсорсингу в діяльності страхових компаній.* *Фінансовий простір.* 2011. № 3 (3). С. 98-103.
3. *Положення про обов'язкові критерії і нормативи достатності капіталу та платоспроможності, ліквідності, прибутковості, якості активів та ризиковості операцій страховика.* URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0782-18>.
4. *Огляд страхового ринку України за I півріччя 2019 року.* *Звіт Нацкомфінпослуг.* *Страхова справа.* 2019. URL: https://www.nfp.gov.ua/files/OgliadRinkiv/SK/sk_I_piv_%202019.pdf
5. Кривцун І.М. *Факторы влияния на конкурентоспособность отечественных страховщиков.* *Бизнесинформ.* 2011. № 2 (1). С. 156-157.
6. *Рейтинг страховых компаний Украины.* URL: <https://forinsurer.com/ratings/nonlife>.
7. Кривцун І.М. *Управління ризиками в діяльності страхової компанії.* *Економічний простір.* 2009. № 8. С. 155-161.
8. *Страховики назвали основні причини впровадження інновацій в страховій сфері.* *Страхова справа.* 2018. № 3 (71). С. 36.
9. *Лише 5 % кібер-ризиків в світі застраховано.* *Страхова справа.* 2018. № 3 (71). С. 37.
10. *2019 Insurance Outlook.* URL: <https://www2.deloitte.com/us/en/pages/financial-services/articles/insuranceindustry-outlook>

References

1. *Suprun A.A. Assets management of insurance companies: abstract. diss. ... cand. econom. sciences: Special. 08.04.01.* Kyiv, 2005. 20 p. (in Ukrainian)
2. *Tkachenko N.V. Advantages and risks of outsourcing in the activities of insurance companies.* *Financial space.* 2011. № 3 (3). pp. 98-103. (in Ukrainian)
3. *Provisions on mandatory criteria and standards for capital adequacy and solvency, liquidity, profitability, asset quality and riskiness of the insurer's operations.* URL <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0782-18> (in Ukrainian)
4. *Review of the insurance market of Ukraine for the first half of 2019.* *National Financial Services Commission report.* *Insurance business.* 2019. URL: https://www.nfp.gov.ua/files/OgliadRinkiv/SK/sk_I_piv_%202019.pdf (in Ukrainian)
5. *Kryvtsun I.M. Factors influencing the competitiveness of domestic insurers.* *Business Inform.* 2011. № 2 (1). pp. 156-157. (in Russian)
6. *Rating of insurance companies of Ukraine.* URL: <https://forinsurer.com/ratings/nonlife>. (in Russian)
7. *Kryvtsun I.M. Risk management in the activity of an insurance company.* *Economic space.* 2009. № 8. pp. 155-161. (in Ukrainian)
8. *Insurers have identified the main reasons for innovations in the insurance industry.* *Insurance business.* 2018. № 3 (71). P. 36. (in Ukrainian)
9. *Only 5 % of cyber risks in the world are insured.* *Insurance business.* 2018. № 3 (71). P. 37. (in Ukrainian)
10. *2019 Insurance Outlook.* URL: <https://www2.deloitte.com/us/en/pages/financial-services/articles/insuranceindustry-outlook>